

Trójdźwięki i akordy

- Trójdźwięki i akordy

Ważne daty

XVII w. – wykształcenie się systemu dur-moll

Scenariusz dla nauczyciela:

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna.

4. W zakresie słuchania i percepcji muzyki. Uczeń:

3) rozpoznaje i analizuje utwory muzyczne określając ich elementy, nastrój i charakter, formułuje wypowiedzi, stosując pojęcia charakterystyczne dla języka muzycznego;

II. Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania.

1. Uczeń zna, rozumie i wykorzystuje w praktyce:

1) podstawowe pojęcia i terminy muzyczne ((...) dźwięk, gama, akord, (...)) oraz zależności między nimi;

2) określa podstawowe elementy muzyki ((...) harmonię (...)).

Nauczysz się

określać odległość między dźwiękami;

określać tryb trójdźwięku;

opisywać elementy triady harmoniczej;

opisywać interwały.

Czym jest współbrzmienie?

Podczas spaceru po lesie można usłyszeć śpiew ptaków, szum drzew oraz inne dźwięki natury, które współbrzmiały ze sobą. Podobnie jest w muzyce, gdzie instrumenty wydają kilka dźwięków o różnej wysokości jednocześnie, tworząc współbrzmienie. Dział nauki zajmujący się tym zjawiskiem nazywamy harmonią. Odległość między dwoma dźwiękami, nazywana **interwałem**, określa liczbę **półtonów** znajdujących się między nimi. W zależności od ich ilości tworzą się między nimi **dysonanse** lub **konsonanse**, które wykorzystywane są w procesie komponowania utworów – są częścią jego **harmonii**. Pierwsze z nich wydają się być ostre, niewłaściwe, zgrzytliwe, natomiast drugie brzmią ze sobą zgodnie.

Ważne!

Początkowo tylko oktawa, pryma i kwinta uważane były za interwały konsonansowe.

Dopiero z upływem czasu kwarty, tercje i seksty przestano postrzegać jako dysonanse i dołączyły do grona konsonansów.

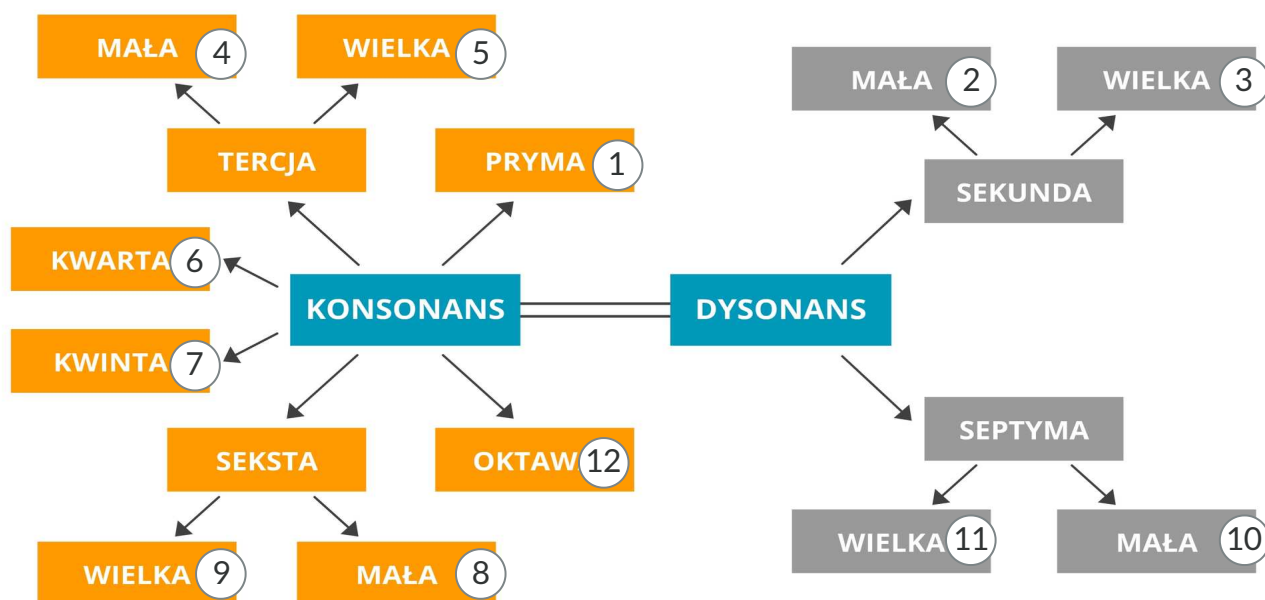
Polecenie 1

Wysłuchaj nagrań dźwiękowych przedstawiających dysonans i konsonans. Zapisz jakie emocje wzbudzają te współbrzmienia oraz czym się różnią.

Źródło: online-skills.

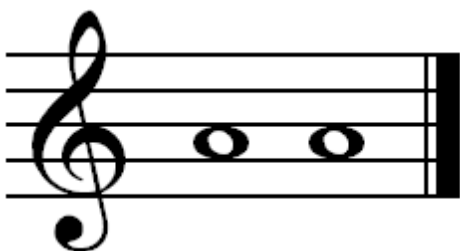
Źródło: online-skills.

Klasyfikacja interwałów

1

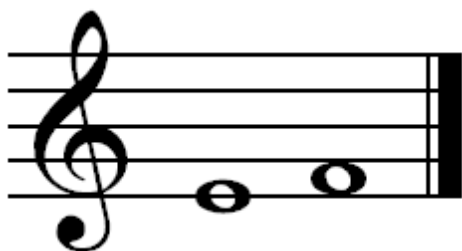
Pryma jest interwałem, który nie posiada półtonów. Zapisywany jest jako 1.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

2

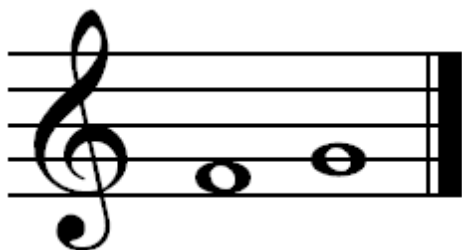
Sekunda mała jest interwałem, między którym znajduje się jeden półton. Zapisywana jest jako 2>.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

3

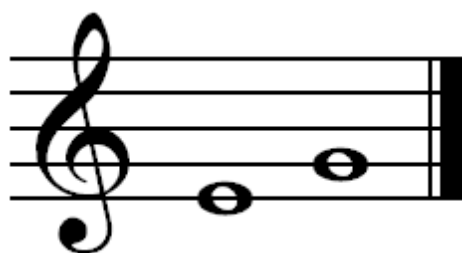
Sekunda wielka jest interwałem, między którym znajdują się dwa półtony. Zapisywana jest jako 2.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

4

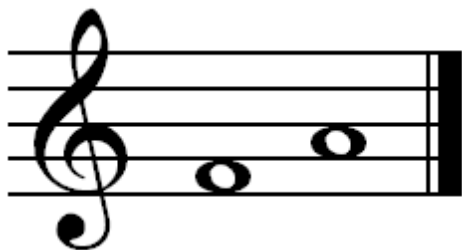
Tercja mała jest interwałem, między którym znajdują się trzy półtony. Zapisywana jest jako 3>.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

5

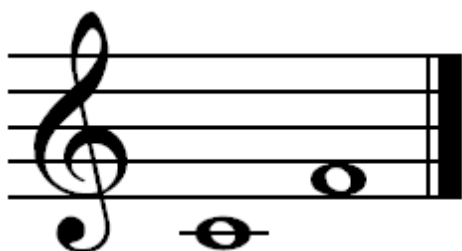
Tercja wielka jest interwałem, między którym znajdują się cztery półtony. Zapisywana jest jako 3.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

6

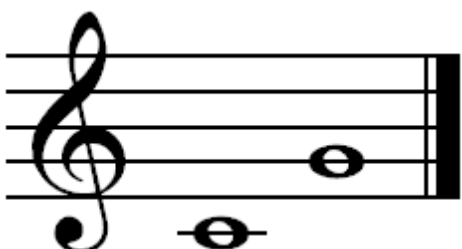
Kwarta jest interwałem, między którym znajduje się pięć półtonów. Zapisywana jest jako 4.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

7

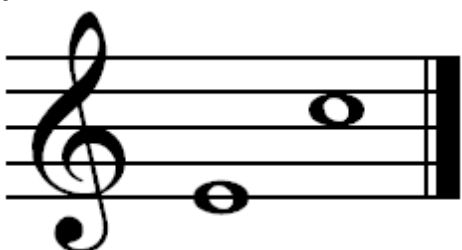
Kwinta jest interwałem, między którym znajduje się siedem półtonów. Zapisywana jest jako 5.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

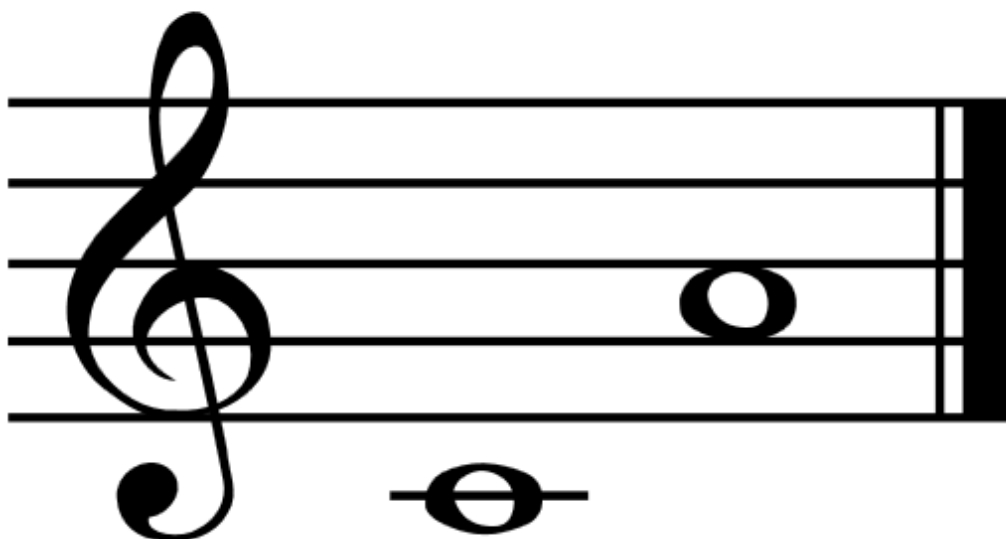
8

Seksta mała jest interwałem, między którym znajduje się osiem półtonów. Zapisywana jest jako 6>.

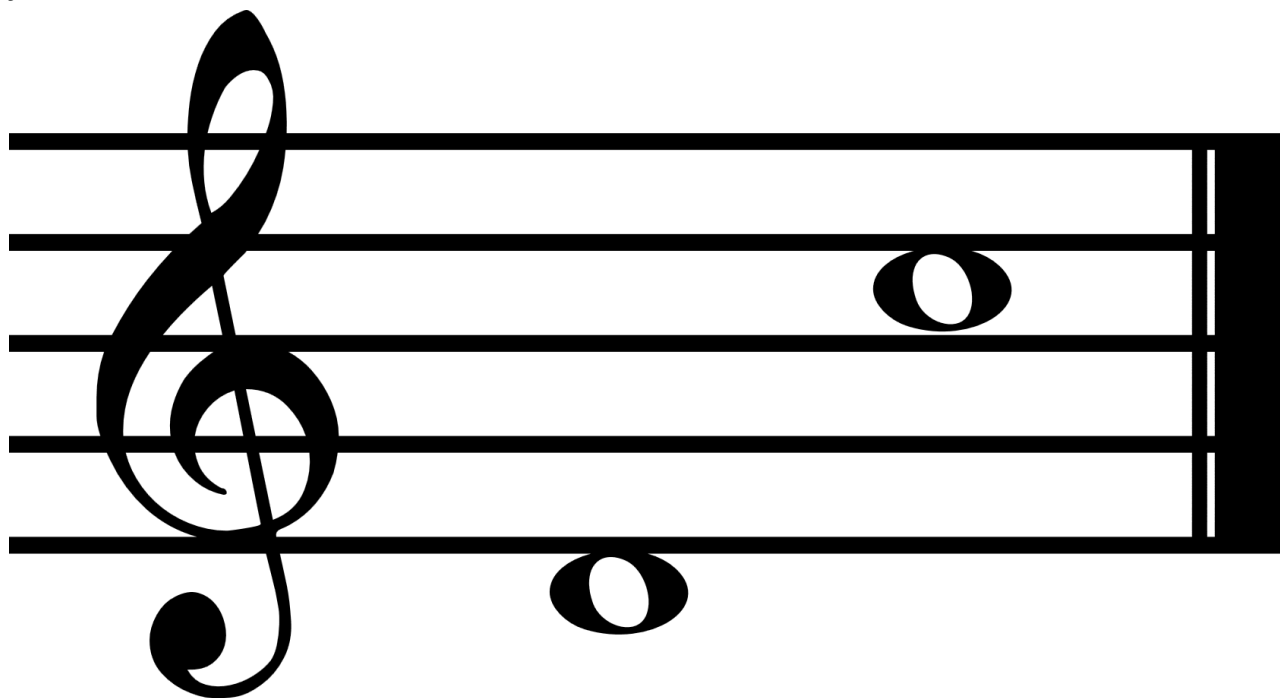
Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

Seksta wielka jest interwałem, między którym znajduje się dziewięć półtonów. Określana jest jako 6.

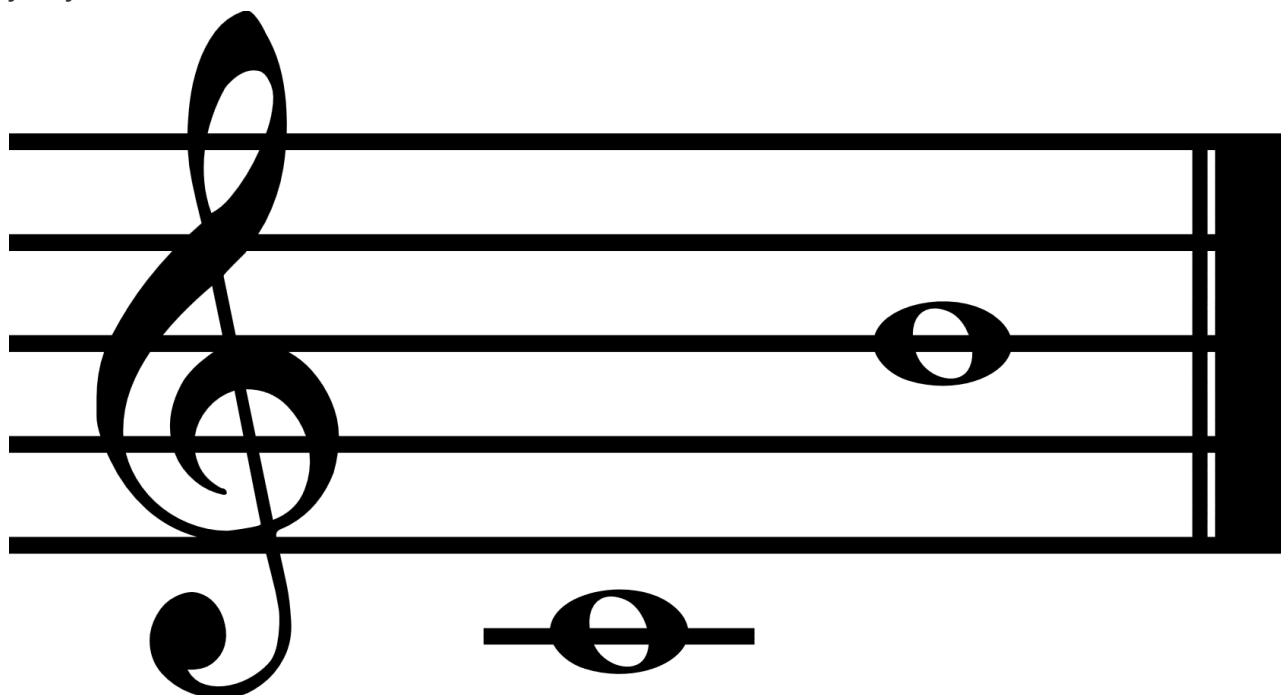
Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

Septyma mała jest interwałem, między którym znajduje się dziesięć półtonów. Określana jest jako 7.

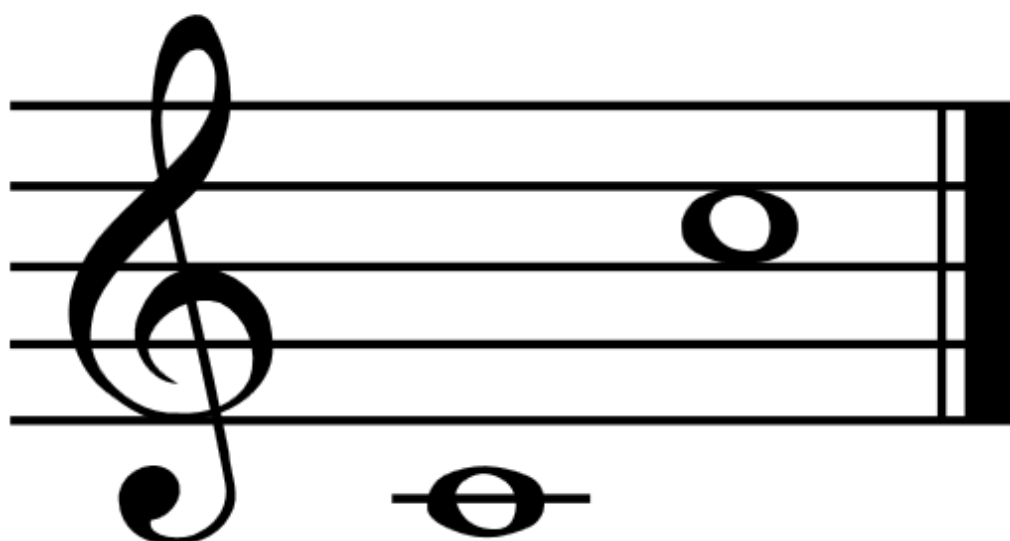
Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

Septyma wielka jest interwałem, między którym znajduje się jedenaście półtonów. Określana jest jako 7<.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

Oktawa jest interwałem, między którym znajduje się dwanaście półtonów. Określana jest jako 8.

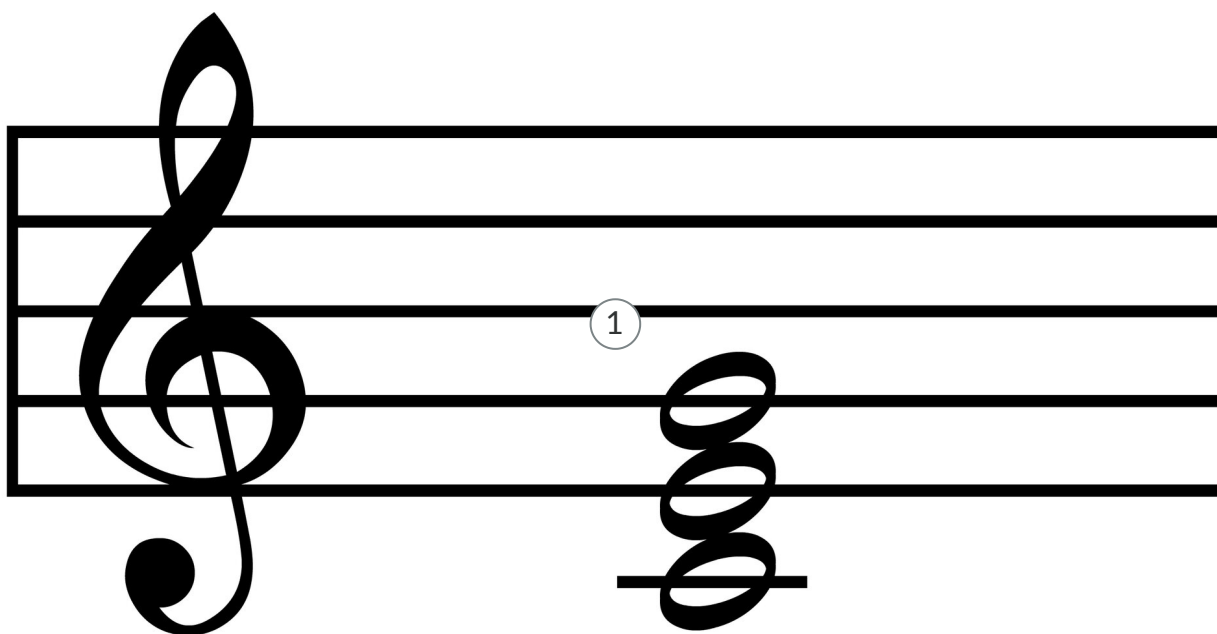
Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

Trójdźwięki i akordy

Trójdźwięk jest figurą harmoniczną, którą tworzą trzy współbrzmiące ze sobą dźwięki. W systemie dur-moll odległości między nimi wynoszą tercję wielką lub małą. W zależności ich kolejności mogą one przyjmować smutny (moll, pierwsza tercja mała, druga tercja wielka), bądź wesoły (dur, pierwsza tercja wielka, druga tercja mała) charakter. Każdy z trójdźwięków jest akordem, czyli figurą harmoniczną trzech dźwięków, w zależności od ich ilości przyjmować będą one różne nazwy, np. czterodźwięk, pięciodźwięk itd.

Polecenie 2

Wysłuchaj nagrań dźwiękowych prezentujących trójdźwięki molowe i durowe. Zastanów się nad różnicami między nimi. Zapisz swoje wnioski.

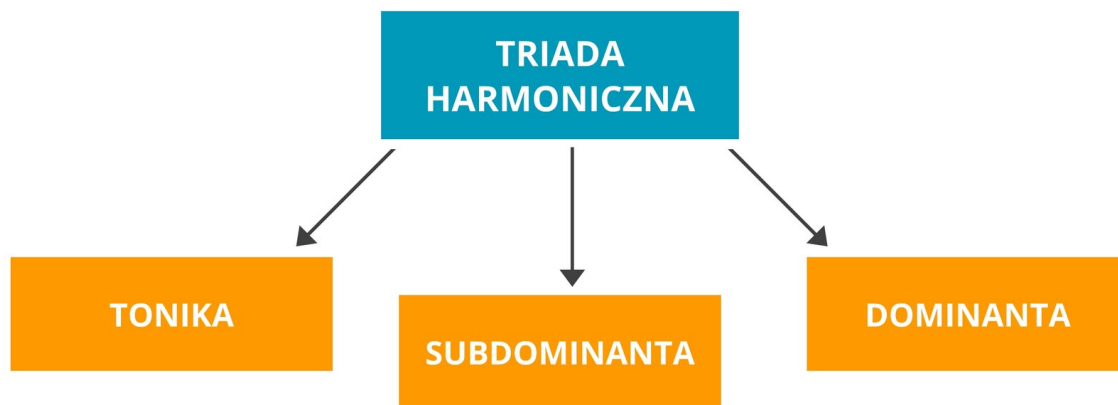
1

Przykład trójdźwięku durowego

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1A8U9H5g>

Bardzo ważną funkcję w każdej **gamie** przyjmują trójdźwięki zbudowane na pierwszym, czwartym oraz piątym jej stopniu. Akordy te nazywamy inaczej triadą harmoniczną, która stanowi harmoniczną podstawę każdego utworu.

Triada harmoniczna

Triada harmoniczna, online-skills, CC BY 3.0

TONIKA	Trójdźwięk zbudowany na pierwszym stopniu gamy. Określa tonację utworu, często występuje na jego początku i końcu. W skali molowej przyjmuje postać akordu molowego, w durowej – durowego.
SUBDOMINANTA	Trójdźwięk zbudowany na czwartym stopniu gamy. Jest uzupełnieniem harmonicznym między toniką a dominantą. W skali molowej przyjmuje postać akordu molowego, w durowej – durowego.
DOMINANTA	Trójdźwięk zbudowany na piątym stopniu gamy. Jest akordem kulminacyjnym i zawsze następuje po nim tonika. Niezależnie od skali, zawsze jest akordem durowym.

Przykład triady harmoniczej, online-skills, CC BY 3.0

Zadania

Ćwiczenie 1

Dopasuj definicje do pojęcia.

SUBDOMINANTA

Trójdźwięk zbudowany na piątym stopniu gamy. Jest akordem kulminacyjnym i zawsze następuje po nim tonika. Niezależnie od skali, zawsze jest akordem durowym.

DOMINANTA

Trójdźwięk zbudowany na pierwszym stopniu gamy. Określa tonację utworu, często występuje na jego początku i końcu. W skali molowej przyjmuje postać akordu molowego, w durowej – durowego.

TONIKA

Trójdźwięk zbudowany na czwartym stopniu gamy. Jest uzupełnieniem harmonicznym. W skali molowej przyjmuje postać akordu molowego, w durowej – durowego.

Ćwiczenie 2

Do podanych interwałów dopasuj ich pełną nazwę.

7

kwarta

4

oktawa

8

septyma mała

3>

tercja mała

Ćwiczenie 3

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DPCv4uJ4n>

Nagranie 1, online-skills, CC BY 3.0

Na nagraniu interwał sekundy małej.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DPCv4uJ4n>

Nagranie 2, online-skills, CC BY 3.0

Na nagraniu interwał kwarty.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DPCv4uJ4n>

Nagranie 3, online-skills, CC BY 3.0

Na nagraniu interwał seksty małej.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DPCv4uJ4n>

Nagranie 4, online-skills, CC BY 3.0

Na nagraniu interwał septymy wielkiej.

Wysłuchaj nagrań interwałów i określ, czy są konsonansem, czy dysonansem.

- 1 -
- 2 -
- 3 -
- 4 -

Dysonans

Konsonans

Dysonans

Konsonans

Ćwiczenie 4

Zaznacz prawdziwe zdania.

- ☐ Trójdźwięk durowy brzmi wesoło.
- ☐ Triada harmoniczna jest interwałem.
- ☐ Najmniejszym interwałem jest pryma.
- ☐ Interwały określają wysokość dźwięku.

Ćwiczenie 5

Zaznacz dysonanse.

- ☐ Sekunda wielka
- ☐ Sekunda mała
- ☐ Seksta mała
- ☐ Kwinta
- ☐ Kwarta
- ☐ Septyma wielka

Ćwiczenie 6

Uzupełnij zdania.

1. Dwa dźwięki współbrzące zgrzytliwie, niewłaściwie nazywamy .
2. jest interwałem, między którym znajduje się dwanaście półtonów. Określana jest jako 8.
3. Trójdźwięk składający się kolejno z tercji małej i tercji wielkiej nazywamy .

molowym

dysonansem

Oktawa

Cwiczenie 7

Zaznacz definicję akordu.

- ☐ Akord to odległość między dwoma dźwiękami.
- ☐ Akord to trójdźwięk o budowie tercjowej.
- ☐ Akord to kilka (powyżej 2) współbrzących ze sobą dźwięków.

Słownik pojęć

Dysonans

niezgodność brzmienia lub współbrzmienia co najmniej dwóch różnej wysokości dźwięków.

Gama

następstwo dźwięków uporządkowanych według stosunków interwałowych określonej skali w systemie tonalnym.

Harmonia

sposób łączenia i budowy akordów w utworze muzycznym.

Interwał

różnica wysokości między dwoma dźwiękami współbrzącymi lub następującymi po sobie.

Konsonans

harmonijne współbrzmienie co najmniej dwu dźwięków różnej wysokości.

Półton

najmniejsza odległość między dwoma dźwiękami różnej wysokości, stanowiąca dwunastą część oktawy.

Biblioteka muzyczna

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Przykład triady harmoniczej, online-skills, CC BY 3.0

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DPCv4uJ4n>

Nagranie 1, online-skills, CC BY 3.0

Na nagraniu interwał sekundy małej.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DPCv4uJ4n>

Nagranie 2, online-skills, CC BY 3.0

Na nagraniu interwał kwarty.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DPCv4uJ4n>

Nagranie 3, online-skills, CC BY 3.0

Na nagraniu interwał seksty małej.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DPCv4uJ4n>

Nagranie 4, online-skills, CC BY 3.0

Na nagraniu interwał septymy wielkiej.

Bibliografia

J. Habela, *Słowniczek muzyczny*, Warszawa 1968.